

Atatürk Orman Çiftliği

Atatürk Orman Çiftliği

Atatürk Traktöre Binerken

Cumhuriyetin kuruluş yıllarında Türkiye, çok önemli ölçüde tarıma bağlı bir ekonomiye sahipti ve nüfusun %80'i kırsal kesimde yaşamaktaydı. Kendisinin de çiftçi olduğunu hatırlatan Atatürk, çiftçinin topraksız bırakılmamasına işaret eder ve çiftçi ailesinin geçimini sağlayacak toprağa sahip olmasının önemi üzerinde dururdu. O, bu düşüncesinin bir uzantısı olarak köklü bir toprak reformunu savunmuştur. Memleketin gerçek sahibi ve efendisi olarak köylü kesimini gösterir, onların çalışmalarını artıracak ve verimli kılacak fennî aletlerin sağlanması gerektiğine işaret ederdi. Kooperatifçiliğin önemini vurgular, tarımın makineleşmesine dikkat çeker ve köylülerin örnek alacakları modern, pratik ziraat merkezlerinin kurulmasını önerirdi. Saban ile kılıç kullananları şu cümlelerle değerlendirmişti: “Kılıç ile fetihlerde bulunanlar, sabanla fetihlerde bulunanlara yenilmişlerdir... Kılıç kullanan el yorulur, lakin saban kullanan kol gittikçe kuvvetlenir ve daha çok toprağa sahip olur.” Bu düşünceler doğrultusunda Atatürk Orman Çiftliği’ni kurmuştur. Hem çiftçi kesimine hem de tarımla ilgili devlet kuruluşlarına örnek olmak üzere verimsiz yerlerde bile insan iradesinin istediğini elde edeceğini kanıtlamak makineli ziraatın desteklenmesi, tohumların iyileştirilmesi, hasat ve harman faaliyetlerinin makinelerle yapılması, her çeşit hayvancılık ve arıcılığın düzenlenmesi, zirai sanayinin yaygınlaştırılması, sebze ve meyvecilik, ağaçlandırma gibi hususlar Atatürk Orman Çiftliği’nin kuruluş nedenlerini oluşturmuştur. Atatürk Orman Çiftliği’ni oluşturan arazilere iddia edildiği gibi el konulmamış, 1925 yılından başlanarak şahıslardan satın alınmıştır. Atatürk Orman Çiftliği; Orman, Balgat, Yağmurbaba, Macun, Güğercinlik ve Ahimesgut adlı çiftliklerin birleşmesinden oluşmuştur. Çiftliğin büyüklüğü konusunda çeşitli kitaplarda seksen bin, yüz elli bin, yüz yirmi bin, doksan yedi bin gibi farklı rakamlar verilir. Rakamların farklılık göstermesinin nedeni, yararlanılan fakat Atatürk Orman Çiftliği’nin mülkiyetinde bulunmayan meraların, otlakların bu rakamlara dâhil edilmiş olmasıdır. Gerçekte, tapu kayıtlarına göre Atatürk Orman Çiftliği’nin 1939 yılına kadar olan dönemde yaklaşık elli üç bin dönümden oluştuğu saptanmaktadır. Bugün Atatürk Orman Çiftliği’nin arazisi otuz üç bin dönüm civarındadır. 1939-1983 yılları arasında

çıkarılan yasalarla Atatürk Orman Çiftliği'nin arazilerinin yirmi iki bin dönümlük kısmı elden çıkarılmıştır. Bu durum, Atatürk Orman Çiftliği'nin talan edildiğini gösterir. Çiftlik arazilerinin satın alınması, Atatürk'ün Türkiye İş Bankası'ndaki hesabından karşılanmıştır. Bu hesaptaki paraların kaynağı dış yardımlar olup, Hindistan'dan gönderilen paralardan oluşmuştur. Atatürk Orman Çiftliği'nin arazileri başta Çubuk çayı olmak üzere çeşitli dere, çay ve yer altı sularından yararlanılarak sulanmıştır. Çiftlikteki idare binası, imalathaneler, hangarlar, ahırlar, mutfak, zahire ambarı, süthane, memur ve işçi binaları, Philipp Holzman adlı bir Alman şirketine yaptırılmış, toplam maliyet dört yüz otuz bin lira civarında olmuştur. Binalar 1926 yılı ilkbaharında tamamlanmıştır. Atatürk Orman Çiftliği süratle akasya, dişbudak, karaağaç, gladiçya, karaçam, sarıçam, erguvan, atkestanesi, kavak, çınar, söğüt, maklora, safora vb. gibi ağaçlarla ağaçlandırılmıştır. Çeşitli elma, erik, armut ve ceviz ağaçları dikilmiş, meyve bahçeleri oluşturulmuştur. Yine aynı dönemde on bin asma çubuğu dikilmiştir. 1930 yılına gelindiğinde yüz elli dönümü aşan meyve bahçelerine ulaşılmıştı. Ankara çayının alüvyonlu topraklarında kurulan sebze bahçeleri ise 1950'li yıllarda yetmiş iki dönümü bulmuştu. Ekilen tahılın çok büyük bir kısmını buğday oluşturup, sert, kundura, yumuşak, kadiroğlu cinsleri ekiliyordu. Arpa üretimi ise, özellikle 1934'te bira fabrikasının kurulmasıyla artmıştır. Öte yandan küçükbaş hayvan olarak merinos, karagül, kıvırcık koyun ve Ankara keçisi yetiştirilmiştir. Ayrıca, kır ve ahır inekçiliği yapılmıştır. 1929 yılına gelindiğinde bin tavuk alabilen dört fennî kümese ulaşılmıştı. 1930'da iki kümes daha eklenmiştir. Arıcılığa 1929'da başlanmış, 1931'de yüz on modern kovana ulaşılmıştı. Atatürk Orman Çiftliği'nin endüstriyel faaliyetleri içinde malt, bira, soda, gazoz, buz fabrikaları ile demir eşya ve pulluk fabrikası; süt, yoğurt ve şarap fabrikaları bulunuyordu. Ayrıca deri fabrikası da vardı. 1930'dan itibaren pastörize süt üretimine başlanmış, fabrika düzeyindeki üretim 1952'de daha da genişletilmiştir. 1930'lu yıllarda Atatürk Orman Çiftliği'nin beyaz ve kaşar peynirleri Ankara'da aranan ürün hâline gelmiştir. Beyaz ve siyah şaraplarla likörün üretildiği Atatürk Orman Çiftliği, Ankara, Nevşehir ve Kilis'te üç kav mahzenine sahipti. Şaraplar, uluslararası şarap ofisinde tescil edilmişti. 1930'a gelindiğinde çiftlikte kurulan atölyede şu branşlar bulunuyordu: Motorculuk, tesviye ve tornacılık, demircilik, marangozluk, dökümcülük. 1937'de beş bin pulluk yapılmış, 1938'de on bin pulluk siparişi alınmıştı. Ankara'da üç, İstanbul'da iki olmak üzere toplam beş satış mağazası açılmıştır. 1934 yılında malt ve bira fabrikası kurulmuş, ikinci bir bira fabrikasının inşası sırasında Atatürk ile İnönü arasında ciddi bir gerginlik yaşanmış, Atatürk, İnönü'yü başbakanlık görevinden almıştır. Fabrika, 1937'de açılmıştır. Atatürk Orman Çiftliği, 1926-1937 döneminde 1927 yılı dışında kâr etmiştir. Bu durum, İnönü'nün Atatürk Orman Çiftliği'nin zarar ettiği için satılmak istendiği biçimindeki açıklamalarının doğru olmadığını gösterir. Atatürk, 11.06.1937 tarihli dilekçesini Başbakanlığa göndererek taşınmazlarını, bu arada Atatürk Orman Çiftliği'ni de hazineye hediye ettiğini bildirmiştir. Bunun üzerine gereken işlem yapılmış, TBMM'nce 7.1.1938 tarihinde Devlet Ziraat İşletmeleri Kurumu Hakkında Kanun çıkarılarak Atatürk Orman Çiftliği bu kuruma devredilmiştir. Bu devirden hemen sonra başlayan ve 1983 yılına gelindiğinde yirmi iki bin dönüme ulaşan arazi kaybı, Atatürk Orman Çiftliği'ne kimi kesimlerce sahibi olmayan miras kalan mülk ve paylaşılması cazip taşınmazlar olarak bakılmakta olduğunu akla getirmektedir.

İzzet ÖZTOPRAK

KAYNAKÇA

Atatürk Çiftlikleri, Devlet Ziraat İşletmeleri Kurumu Neşriyatı, Ankara 1939.

ÖZTOPRAK, İzzet, **Atatürk Orman Çiftliği'nin Tarihi**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara 2006.

SOYAK, Hasan Rıza, **Atatürk'ten Hatıralar**, Cilt II, Yapı Kredi Bankası Yayını, İstanbul 1973.

ÜZÜMERİ, Ekrem, **Atatürk Orman Çiftliği**, Ankara 1953.

29/03/2025 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ataturk-orman-ciftligi/?pdf=3794> adresinden erişilmiştir